

Cultura popular, sense mixtificacions

Alimara ha celebrat els seus deu anys d'investigacions i recuperació de la cultura popular valenciana, amb una exposició de peces dels seus muntatges. Una demostració d'un treball ben fet, que mereix tots els homenatges.

Enric Sòria

El grup Alimara ha complit aquests dies deu anys. I ho ha celebrat amb una exposició d'abillaments i d'eines emprats als seus espectacles, al Palau del Marqués de Dosaigües —Museu de Ceràmica— de València, de l'u al tretze de desembre d'enguany.

Certament, hi ha molt per celebrar. Deu anys són molts anys de vida per a un grup que ha pretès recuperar un folklore com el valencià, menystingut per tiris i troians —massa català, massa rural i vell, massa desastradament nostre per merèixer atenció per part d'uns o d'altres, l'autoodi no és, solament, qüestió de llengua—. I més quan això s'ha pretès «des d'una perspectiva científica que tot cercant la major autenticitat no desvirtue ni manipule les manifestacions de la cultura popular de les nostres comarques». Sense desvirtuar ni manipular, doncs, quatre espectacles complexos, quatre discos, conferències, exposicions d'indumentària i d'atífels populars valencians, llibres divulgadors, etc. Una tasca que ha fructificat en un planter de grups que per tota la geografia valenciana han seguit aquest camí, amb millor o pitjor fortuna, de recerca i restauració.

Una pruija exacerbada, encomiable, de rigor, distingeix Alimara de la passa de colles neofolk que ens esguitaren per totes bandes als primers anys setanta. No només hi ha una reconstrucció detallista de cada dansa:

figures, indumentària, melodia i instrumentació... Per damunt, hi ha una concepció absolutament novedosa de l'espectacle que s'acosta al teatre i la pedagogia, i l'enriqueix. Als muntatges d'Alimara, cada ball concret s'encaixa com un esquetx dins un conjunt més aviat monogràfic. L'espectador entén el significat de cadascuna de les danses dins el seu context i alhora, gràcies a elles, comprèn una mica mi-

llor la societat que les generà. Ja prou llunyana.

Així, per exemple, en el seu primer muntatge, *Faena i festa*, assistim als cants i als balls de batre, d'oficis, de llaurar, danses de festes religioses, de taverna i de carrer, de festa ciutadana i de clos burgès. Com un retaule —millor, una auca— que abasta una considerable extensió d'activitats en subtil progressió: de temps, de classe social, de complicació i tancament. O

Alimara, deu anys d'acostament a la cultura popular valenciana. A la dreta, Salvador Mercado, director del grup.

com *Les noces*, on el fil conductor d'una nombrosa i festiva sèrie de danses i cerimònies, del festeig a l'àpat, és el casori. O el seu darrer espectacle, *El ball de Torrent*, escenificació de la cèlebre pantomima popular que ha generat la dita.

El sentit parateatral d'Alimara havia de connectar, tard o d'hora, amb el que ha estat considerat com «el document més interessant de la coreografia popular valenciana». Una farsa amb humor de Carnestoltes que posa en ridícul des de les il·lustres autoritats visitants a l'últim del veïnat. Les lletres són populars o de l'amic

Bernat i Baldoví. Tot acaba, és clar, com el ball de Torrent. El sentit lúdicament subversiu de la festa traspua en cada dansa, i de nou es demostra que allò més antic pot esdevenir allò més novedós, si darrere hi ha un minuciós treball d'estilització i una clara comprensió de quina cosa és —ritu

solemne o improvisació festiva— l'art popular.

Hem parlat d'aquests deu anys amb el director d'Alimara, Salvador Mercado: «Vam començar a treballar al seminari d'art popular de la càtedra d'Història d'Art, que llavors regia en Felip Garín, el 1976. Però després

poc. En llocs més tancats, com les comarques dels Serrans o dels Ports es conserven moltes coses. És sorprenent de vegades, trobar peces del segle XVIII en una arca familiar en perfecte estat de conservació».

Es trasllueix que Salvador se sent orgullós de la faena feta, i de la festa: «Hem fet el que hem pogut. Tots vivim d'altres treballs, i en les hores lliures hem hagut de reconstruir danses, objectes —que és ben laboriós— treballar els matisos distints de cada lloc, fer-ne la tria, assajar, hem gravat quatre discos, hi ha els espectacles, les actuacions —molts centenars—, conferències, els llibrets... una exposició de vestits i d'objectes populars que va ser una bogeria de coses que ens van deixar i que ni ens podíem imaginar que encara en quedaren». Deu anys certament atapeïts.

Alimara no solament ha esdevingut el desencadenador, entre els interessats, d'un acostament sense tòpics a la cultura popular valenciana, també el públic ha sabut copsar-ne l'interès objectiu: «Mira, a l'exposició hi ha un retall de premsa que diu que l'any que nosaltres vam anar al Principal només l'havia omplert Montserrat Caballé i Alimara. ¡Com no hem d'estar-ne satisfets! Amb el públic no hem tingut mai cap problema, ni tan sols a les èpoques més conflictives».

Quant al futur, Alimara preveu a curt termini muntar una exposició sobre els fons d'on han tret la documentació, reestrenar el seu muntatge sobre les dansades, gravar un nou disc i seguir amb el *Ball de Torrent*, que ara acaba d'iniciar el rodatge.

L'exposició commemorativa del palau de Dosaigües fa de memòria de tota aquesta activitat. Al centre, una alimara, llum emblemàtica de la festa popular. Convenientment distribuïts, les robes i els atifells dels seus espectacles. Vestits de treball, de noces i de festa —de brodats fastuosos—, caps de nanos i màscares, dimonis i virreis de Torrent, vídeos, cartells deliciosos de Manolo Boix, portades de discos dissenyades per l'Enric Satué. A l'exposició hi haurà també conferències sobre indumentària tradicional i, és clar, danses: el dia dotze a les set de la vesprada i el tretze, com a cloenda.

Arrere queden deu anys de treball, simbolitzats en uns quants objectes, ara estàtics als nostres ulls, però amb la vida amagada que tenen les eines del teatre. Instruments màgics per aquells que han sabut extraure de l'art popular una insospitada bellesa. □

vam passar a formar part de la Societat el Micalet, perquè ens oferia un ventall de possibilitats més ample. Volíem envoltar els balls valencians amb els motius i l'atmosfera propis, perquè la gent els entenguera, i els agradaren.»

Si l'esforç per la recuperació d'una immensa diversitat de danses ha estat gran, quant als abillaments, també s'ha fet camí: «Els hem reconstruït a partir de gravats valencians i de llibres de viatges francesos i anglesos, d'inventaris i de protocols testamentaris de l'època, que en detallaven el vestuari i, clar, també a partir de roba i objectes conservats, sobretot a determinats indrets. Tot aquest món va començar a desaparèixer fa relativament

